

Yağışlı bir gündə paytaxtın ən unikal yerlərindən biri sayılan Mərkəzi Nəbatat Bağında oldu. Prezident İlham Əliyevin 2022-ci il 5 may tarixli Sərəncamına əsasən, Mərkəzi Nəbatat Bağının ərazisində abadlıq, yenidənqurma və tikinti həyata keçirilir. Artıq təməllənməyə başlayan bağda yaşıl bitkilərin yarpaqları üzərində yağış damlları sanki rəqs edir, təbiətin ahəngi burada daha çox hiss olunur. Yağışın yaratdığı bu harmoniya içində bağda fədakarlıqla çalışan insanların əməyini dəyərləndirmək üçün ən uyğun zaman hesab etdik. Məhz belə bir gündə "Mərkəzi Nəbatat Bağı" publik hüquqi şəxsin sədr-i vəzifəsini icra edən Natiq Allahverdiyev ilə həmsöhbət olduq.

jurnallarda çap etdiriblər. Mərkəzi Nəbatat Bağının laboratoriyalarının elmi əməkdaşlarının bir qrupu respublikamızın ayrı-ayrı rayonlarında ekspedisiyalarda olmuş və gətirdikləri yeni növlər üzərində öz işlərini davam etdirirlər.

—Bağda diqqətəlayiq hansı tədqiqat işləri aparılıb?

mətlər Agentliyinə təqdim etdiyimiz daha 5 sortumuz ("Aysel", "Abşeron şıltaqlığı", "Köhnə Bakı", "İpək yolu", "Ulduzlu Xəzər") sınaqdan keçirilib.

—Bağın "Yaşıl dünya namına həmrəylik ili"na töhfəsi barədə nə deyə bilərsiniz?

—Xüsusi vurğulamaq lazımdır ki, Prezident İlham Əliyevin

dür. Bununla bağlı dövlət başçısı biomüxtəlifliyin qorunması ilə bağlı sərəncamlar imzalayıb. Həmin sərəncədlər neinki region, hətta dünyada təbiətin qorunması, cəmiyyət və təbiət vəhdətini yaranması üçün yol xəritəsidir. Cəmiyyətin təbiət istiqamətində maarifləndirilməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edir ki, biz bunu dərinləndirərək öyrənəliyik.

Hazırda bağda tamamlanma işləri gedir. Xüsusilə uşaqların da bağlı sərəncamlar imzalayıb. Həmin sərəncədlər neinki region, hətta dünyada təbiətin qorunması, cəmiyyət və təbiət vəhdətini yaranması üçün yol xəritəsidir. Cəmiyyətin təbiət istiqamətində maarifləndirilməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edir ki, biz bunu dərinləndirərək öyrənəliyik.

edir. Eldar şamı həm də müxtəlif ekoloji funksiyaları ilə əhəmiyyətlidir. O, ərazinin eroziyadan qorunmasında mühüm rol oynayır, torpağın üst qatını bərkidir və ətraf mühiti qorumağa kömək edir. Bundan başqa, bu ağac növü yerli faunaya da uyğunlaşmışdır, quşlar və digər vəhşi heyvanlar üçün sığınacaq və qida mənbəyi kimi çıxış edir.

—Natiq müəllim, Nəbatat Bağının özəlliyini bir də sizin dilindən eşitmək istərdik.

—Mərkəzi Nəbatat Bağı 1934-cü ildə Bakı şəhərinin cənub-qərbində salınıb. Həmin gündən etibarən dünyanın digər Nəbatat bağlarında olduğu kimi, canlı bitki kolleksiyalarının toplanması, mühafizəsi, genofondun zənginləşdirilməsi, təhsil, ekoloji maarifləndirmə və bir çox vəzifələri yerinə yetirir. Bu bağın yaradılmasında dəyərli alimlərimizin rolu olub ki, onlar vaxtında gördüyünüz bu bitkilərin ilk fidanlarını əkilib. Hazırda bağa Prezident cənab İlham Əliyevin müvafiq sərəncamı ilə on minlərlə bitki gətirilib. Təkcə 2022-2024-cü illərdə bağa 200 növdən çox, 100 mindən çox bitki gətirilib. Hazırda bağda abadlıq və quruculuq davam etdirilir. Eyni zamanda birinci xanım Mehriban Əliyevanın da bağa qayğısı, diqqəti, təşəbbüsləri onun gələcəyini daha gözəl edəcək. Hətta bağ özünün inkişaf dövrünü yaşayır desək, yəni Nəbatat Bağı 46 hektar əraziyə malikdir. Ümummilli lider Heydər Əliyevin hakimiyyəti dövrü bütün sahələrdə olduğu kimi, Mərkəzi Nəbatat Bağının da inkişaf, çiçəklənmə dövrü kimi yadda qalıb. Məhz bu dövrdə bağda ağac, kol bitkilərinin introduksiyasının daha da genişləndirilməsi həyata keçirilib. Abşeron, o cümlədən Bakı və digər şəhərlərin yaşllaşdırılmasında Mərkəzi Nəbatat Bağı böyük rol oynayıb. 2022-2023-cü illərdə bağın biomüxtəlifliyini daha da zənginləşdirmək üçün müxtəlif növlərə aid minlərlə yeni ağaclar əkilib və onların 95 faizi normal inkişaf edib. Bir meqamı da qeyd edim ki, Mərkəzi Nəbatat Bağında bitki kolleksiyasının qorunması, inkişafı və elmi tədqiqatların aparılması məqsədilə 5 laboratoriya və 9 şöbə fəaliyyət göstərir.

—Bağda bitkilərin inisafını təmin etmək üçün hansı kompleks işlər görülür?

—Mərkəzi Nəbatat Bağında bitkilərin inkişafını təmin etmək məqsədilə daxili elmi komissiya yaradılıb ki, həmin komissiya mütəmadi olaraq bağın ərazisində xəstəliklərin və ziyanvericilərin müəyyənləşdirilməsi üçün monitorinqlər keçirir. Əgər xəstəlik müşahidə olunarsa, dərhal ona qarşı mübarizə tədbirləri görülür. Onu da qeyd edim ki, il ərzində

daşları ilə birlikdə kolleksiya və təcrübə sahələrində bitkilərə lazım olan aqrotexniki xidmət göstərir, üzvi və mineral gübrələr verilməsində, əlaq otlarından təmizlənməsində və suvarılmasında fəal iştirak edirlər. Həmin ərazilərdə bağ üçün yeni olan 42 adda bitki növləri becərilib ki, onlar da gələcəkdə bağda biomüxtəlifliyin zənginləşməsinə istifadə olunacaqdır. Mərkəzi Nəbatat Bağı hazırda unikal inkişaf mərhələsindədir. Biz əlavə 200 adda bitki növü artırırsıq ki, 2030-cu ildə bu rəqəmin 5 minə qaldırılması nəzərdə tutulub. Eyni zamanda biz gələcəkdə elektron xəritə yaratmağı nəzərdə tuturuq.

—Bağda bitkilərin inisafını təmin etmək üçün hansı kompleks işlər görülür?

—Mərkəzi Nəbatat Bağında bitkilərin inkişafını təmin etmək məqsədilə daxili elmi komissiya yaradılıb ki, həmin komissiya mütəmadi olaraq bağın ərazisində xəstəliklərin və ziyanvericilərin müəyyənləşdirilməsi üçün monitorinqlər keçirir. Əgər xəstəlik müşahidə olunarsa, dərhal ona qarşı mübarizə tədbirləri görülür. Onu da qeyd edim ki, il ərzində

—Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının dəstəyi ilə b.e.d. Həsən Babayevin rəhbərliyi altında xəstəliyə düçar olmuş şam ağaclarının peyvəndlənməsi əməliyyatı aparılıb. Tədqiqat üçün götürülən 12 xəstə ağacdən yalnız 1 ədədi məhv olmuş, qalan 11 ağac tam sağalaraq həyata qayıdıb. Biz indi Mərkəzi Nəbatat Bağında bazamızı gücləndirməklə xəstə ağacların peyvəndlənməsi prosesinin genişləndirilməsi üzərində işləyirik. Mərkəzi Nəbatat Bağında uzun illərdə Rosa L. cinsinin müxtəlif bağ qruplarında təmsil olunan qızılqul sortlarının kolleksiyasını toplayaraq elmi əsaslarla öyrənilməsi, onların introduksiyası, seleksiyası və genofondun yaradılması istiqamətində tədqiqat işləri davam etdirilir. Bağın kolleksiyasında qızılqul introduksiya olunmuş 324 sortu, seleksiya və hibridləşdirmə üsulu ilə alınmış 800-dən artıq hibrid formaları var. Onlardan uğurlu alınmış 31-nin hibrid yeni genotip forma (sort) olduğu müəyyən edilmişdir. Elm üçün yeni olan sortlarımızdan 10-na ("Abşeron simfoniyası", "Leyla", "Sarı gəlin", "Akademik Həsən Əliyev", "Professor Lütfü Zadə", "Əsrin

apardığı uzaqgörən siyasət ekoloji cəhətdən sağlam mühitin yetişməsinə təkən verir. "Yaşıl dünya namına həmrəylik ili"ndə şəhərlərin yaşllaşdırılması və təbiətin mühafizəsi istiqamətində mühüm addımlar atılır. Bu gün bağ canlı təbiət muzeyi və elmi-tədqiqat mərkəzi olmaqla maarifləndirmə işi də həyata keçirir. Təbiətə xidmətdə yeni bir sivilizasiya formalaşdır.

—İqlim dəyişmələrinin bağın fəaliyyətinə və bitkilərin saxlanmasına hansı təsirlər var?

—Hazırda dünyada qlobal istiləşmə pik həddə çatıb. Bu səbəbdən xüsusi qayğıya ehtiyacı olan bitki növlərinin sayı da artıb. Məhz sözügedən bitkilərin mühafizəsi və qayğı göstərilməsi üçün istixanalar ehtiyac var. Mələmdur ki, görülən işlərdən əvvəl burada artıq istismar müddəti bitmiş istixanalar mövcud idi. Uyğun yerlərdə yeni istixanalarımız ərşəyə gətirilib və tam gücü ilə işləyir. Bununla yanaşı, 8 yeni istixana da tikilib. Həmin istixanalarda subtropik və tropik bitkilər, eyni zamanda şaxtaya davamlı və davamsız bitki növləri mövcuddur. Hələlik bütün texniki işlər yekunlaşmayıb. Lakin lazımi mühit tam formalaşdırılıb. Bitki başçılığının ən məsum canlısıdır. Limon bitkiləri bizim qayğımızla isindiyi, sevgimizlə soyuq qışı geridə qoydu. Təbiət bizim dilimizi anlayır. Hər şey məhz torpaqdan başlayır və burada bitir. Təbiətlə ünsiyyət qurmaq, onunla əlaqədə olmaq böyük nemətdir.

—Bağda bitki növlərinin introduksiyası ilə bağlı hansı innovativ tədqiqatlar aparılıb? Bu istiqamətdə digər bağlarla əməkdaşlıq edirsiniz?

—Nəbatat Bağına onun üçün "təbiətin vətəni" deyirik ki, özünə-xas mühiti var. Elə bir bitki yoxdur, o, Nəbatat Bağında bitməsinə və ya onu inkişaf etdirə bilməyəcək. Məsələn, "Arizon sərvini" ağacını introduksiya bitkisi kimi heç öz vətəninə belə bu cür şux görürmür. Məhz onun üçün Nəbatat Bağı vətəndir. Qeyd edim ki, Nəbatat Bağı bu gün digər ölkələrin botanika institutları və bağları ilə sıx əlaqədədir. Eyni zamanda da regional əməkdaşlığımız mövcuddur. Bizim hədəfimiz 5 min biomüxtəlifliyi daha da artırmaqdır. Bunun üçün Gəncə Nəbatat Bağı, eyni ilə Naxçıvan Nəbatat Bağı ilə əlaqələrimiz mövcuddur. Xüsusilə Akademik Həsən Əliyevin adına Naxçıvanda yeni bir bağ salındı. Onun da gələcək perspektivləri bizim üçün önəmlidir. Geniş şəbəkənin yaranması əsas hədəfimizdir. Bununla yanaşı, xoş olardı ki, Qarabağ Nəbatat Bağı da yaradılınsın və bu sistemə qoşulsun. Ümumiyyətlə, Azərbaycan biomüxtəlifliyin, ekoloji tarazlığın vətəninə çevrilsin deyə elimizdən gələni etməliyik. Bu prosesdə hər bir fərd canla, başla çalışmalıdır. Bunun üçün soydaşlarımız təbiəti bilməli və sevməli, hər bir şəxs bir bitki yetişdirməlidir.

—Bir az da bağda yaradılan yeni imkanlar barədə məlumat almaq istərdik. Qarşıda hansı hədəfləriniz var?

—Möhtərəm Prezidentimizin müvafiq Sərəncamına əsasən, cəmiyyətimizin bütün təbəqəsinin istirahət üçün Nəbatat Bağında gəni imkanlar yaradılır.

müqaviləsi", "Qara gile", "Nazpəri", "Nigar") Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Xidmətlər Agentliyi tərəfindən patent və müəlliflik şəhadətnamələri verilib. Müəllif olduğumuz və Aqrar Xid-

bağda abadlıq və aqrotexniki xidmətlərin aparılmasında laboratoriyaların əməkdaşları da yaxından iştirak edirlər. Əməkdaşlarımız bir sıra yerli və beynəlxalq konfranslara qatılıb, elmi işlərinin nəticələrini beynəlxalq

bağda abadlıq və aqrotexniki xidmətlərin aparılmasında laboratoriyaların əməkdaşları da yaxından iştirak edirlər. Əməkdaşlarımız bir sıra yerli və beynəlxalq konfranslara qatılıb, elmi işlərinin nəticələrini beynəlxalq

Mərkəzi Nəbatat Bağı - təbiətlə həyatın harmoniyası

—Adı "Qırmızı Kitab"a daxil olan bitkilərin qorunması istiqamətində hansı tədqiqat işləri aparılır?

—Mərkəzi Nəbatat Bağı Azərbaycanın və məhvolma təhlükəsi ilə üz-üzə qalan bitkilərin qorunması və yenidən həyata qaytarılması istiqamətində strateji və elmi fəaliyyət həyata keçirir. Xüsusilə adı "Qırmızı Kitab"a daxil olan bitkilərin qorunması, bərpası və genişləndirilməsi burda aparılan işlərin əsas prioritetlərindən biridir. Bu bitki növlərinin genetik materialı xüsusi nəzarət altında saxlanılır. Onlar üçün ayrılmış xüsusi sahələrdə elmi araşdırmalar aparılır və onların genetik müxtəlifliyi qorunur. Bağın mütəxəssisləri bitkilərin kövrək ekosistemlərdə mövcudluğunu qorumaq üçün onların biomüxtəlifliyini diqqətlə izləyir və ən əlverişli şərait yaratmaq üçün müxtəlif eksperimental metodlar sınaqdan keçirilir.

Bağdan ayrılınq. Yağış isə ara vermir. Sanki göylər təbiətin melodiyasını bəstələyir, torpaq isə bu səsləri diqqətlə dinləyirdi. Bu mənərə təbiətin nə qədər ecazkar və həm də kövrək olduğunu bir daha xatırladı. Ümumiyyətlə, bu bağ yaşıl oazis, həm də Azərbaycanın ekoloji və bioloji irsini gələcəyə dəyərləndirən bir məbədğahdır. Burada hər ağac, hər bitki sadəcə təbiət əsəri kimi deyil, həm də xalqımızın təbiətə olan sevgisinin, hörmətinin və onunla bağlı məsuliyyətinin simvoludur. Nadir bitkilərin yenidən həyata qaytılması üçün görülən böyük işlər, elmi araşdırmalar və bərpa proqramları, bu bağın əhəmiyyətini daha da artırır. Burada zaman sanki təbiətin sakit ritmi ilə tənəffüs edir. Yağış tədricən səngiyir, günəşin şüalanı buludların arasından görünür. Bağın yolları boyunca yağışla yuyulmuş yaşılqılqılğadavamlı olmasındır. Tipik iqlim şəraiti sərt, yağışsız və isti olan bölgələrdə yaşaya bilən bu ağac növü suya olan minimal tələbatı ilə fərqlənir. Bu cəhətə onun Azərbaycanın şimal-qərb və cənub-qərb bölgələrində geniş yayılmasına və ekoloji tarazlığı təmin etməsinə kömək edir. Sərt təbiət şəraitində möhkəmlənən Eldar şamı digər bitkilərin və ağac növlərinin yaşaya bilmədiyi şəraitlərdə həyatda qalaraq həmin ərazilərin yaşıl örtüyünü qorumağa xidmət

Nəzrin ELDAQIZI, Nurlan ABDALOV, Foto: Rauf İBRAHİMOV, "Respublika".

MƏRKƏZİ NƏBATAT BAĞINDAKI BİTKİLƏRİN STATİSTİKASI

2022 – 2023-cü illər üzrə

Ağac bitkilərinin ümumi sayı	17716
Ağac bitkilərinin növ sayı	247
Kolların ümumi sayı	1511
Kol bitkilərinin növ sayı	162
Lianların ümumi sayı	77
Tropik və subtropik bitkilərin ümumi sayı	1850
Tropik və subtropik bitkilərin növ sayı	226
Dekorativ bitki sortlarının ümumi sayı (Qızılqul)	1849
Dekorativ bitkilərin növ və sortları (Növ 9, sort 77, toxmacar 394)	563